Yashoda Girls' Arts & Commerce College, Nagpur

Project in Home Economics

Session: 2019-2020

Name of the Project: Project on Flower Arrangement Technique

Number of Students Enrolled: 17

Name of Co-ordinator : Prof. Rekha Meshram

Brief Report on Completion of Project

Academic Year- 2019-2020

Name of the Project Undertaken	Project on Flower Arrangement Technique
Academic Session	2019-2020
Organizing Department/ Committee	Department of Home Economics
Total number of students Participated in the project	17
Brief Report	The Project entitled Flower Arrangement Technique was undertaken by the Department of Home Economics during the session 2019-2020 under the guidelines of the Internal Quality Assurance Cell of the institution. Total 17 students participated in the project activity and successfully completed the project. The completion certificates have been given to the students. All the students found it very interesting to learn through the experiential learning. They enjoyed the project work.
Criterion No. I	Metric No:-1.3.2

Signature of Activity Co-ordinator	Signature and Stamp of IQAC Co-ordinator	Signature & Stamp of Principal
	Co-ordinator, IQAC Yashoda Girls' Arts & Commerce College, Nagpur	Principal Yashoda Girls Arts & Commerce College, Sneh Nagar, Nagpur-15

Project on Flower Arrangement Technique

Academic Session- 2019-2020

List of students completing project-

Sr. NO.	Name of students	Program
1	MONIKA PRAKASH JADHO	B.A.
2	NANDINI AJAY GANVIR	B.A.
3	NITUTAI GANPAT RAMELWAR	B.A.
4	POOJA PANNALAL CHOUDHARI	B.A.
5	PRAJAKTA DIPAK LANJEWAR	B.A.
6	PRANALI MORESHWAR CHHAPEKAR	B.A.
7	PRAGATI RAJKUMAR SAMARTH	B.A.
8	PRATIKSHA RAJESH BANSOD	B.A.
9	RUPALI SITARAM AMBAGADE	B.A.
10	RANI DIGAMBAR BANSOD	B.A.
11	SEJAL RAHUL SONULE	B.A.
12	SHIVANI PREMSINGH RAWAT	B.A.
13	SATWANTKUR RATANSINGH BAWARI	B.A.
14	SAMIKSHA NANDKISHOR RAGIT	B.A.
15	SHUBHANGI C. MANGRULKAR	B.A.
16	TRUSHALI VIJAYRAO AMTE	B.A.
17	VAISHALI PUNDLIK BHANGE	B.A.

Signatue of Project Co-ordinator

IQAC Coordinator
Co-ordinator, IQAC
Yashoda Girls' Arts &
Commerce College, Nagpur

Principal
Principal
Yashoda Girls Arts & Commerce
College, Sneh Nagar, Nagpur-15

Certificate

Certified that the Practicals written in this practical notebook is satisfactorily performed by

Master / Miss Hemlata. Kushaba Meshram

Class BA I Sem *Sec* _____ *Roll. No.* _____

During the Academic session ~~2018~~ 2019-2020

Date

Asst. Professor
Dept. of Home Eco.
Teacher Incharge
Yashoda Girls' Arts & Com
College, Nagpur-15

Seal of School / College

Sig. of H.O.D. / Principal

PRINCIPAL
Yashoda Girls Arts & Commerce College
Sneh Nagar, Nagpur-15

Project Copy

SEAL

Name:- Hemlata . Kushoba . Meshram

Address:- Sanjay Gandhi nagar Nagpur.

College:- Yashoda Girl's arts & Commers college.

Class:- BA I sem

Sub:- Flower Arrangment Technique

Session :- 2019-2020.

पुष्परचनेसाठी आवश्यक साहित्य आणि पुष्परचनेसाठी आकार :-

सुंदर व आकर्षक पुष्परचना करण्याकरिता मुख्य म्हणजे फुले व पुष्पपात्र ह्यांची जरुरी असते व त्याचबरोबरच इतर काही साहित्याची आवश्यक असते.

फुले- विशिष्ट पुष्परचनेकरिता योग्य फुलेपाने मिळवून त्यांची विशिष्ट पद्धतीने रचना करावी लागते. साधारणपणे सर्व झाडाझुडपांचे त्यांच्या नैसर्गिक वाढण्याच्या पद्धतीवरून वर्गीकरण करता येते व विशिष्ट पुष्परचनेकरिता विशिष्ट वर्गातील फुला-पानांची व फांद्यांची निवड करता येते. काही झाडे व फुलांची देठे सरळ उभी वाढतात. उदा. बांबू, निशिगंध, करदळ, कॉक्स कोंब, ॲण्थी-हीनम, गवताचे काही प्रकार व कॅक्टसचे काही प्रकार इत्यादि यांचा उपयोग उंच स्तंभाकार पुष्परचनेकरिता केला जातो. काही झुडपे अगदी गर्दीने जवळजवळ वाढतात. उदा. गुलाब, मोगरा, सूर्यफुल, डेहलिया, झीनिया, झेंडू, जरबेरा यांची फुलेपाने व फांद्या त्रिकोणी, गोल-लंबगोल, किंवा तिरप्या रचनेमध्ये शोभून दिसतात. मनीप्लॅन्ट, आईस्क्रीम फ्लॉवर, रेल्वे क्रीपर व कृष्णकमळ यासारख्या फुलांचे वेल कशाच्या तरी आधाराने वर चढतात. त्यांच्या फांद्या-ना मधूनमधून तगावे (Tendrill) फुटतात. ते लोंबताना चांगले दिसतात. अशा फांद्यांचा काही झुलत्या पुष्परचनेत चांगला उपयोग होऊ शकतो.

SEAL

फांद्या घट्ट बसवता येतात. फांदी ही पीनमध्ये टोचून बसवण्याऐवजी दोन पीनांमधील जागेमध्ये खुपसून बसवावी म्हणजे चांगली टिकते. छोट्या पुष्पपात्रांकरिता लहानसे पीन होल्डर उपयोगी पडते तर मोठ्या पुष्पपात्रामध्ये मोठे व कधी-कधी लहान-लहान दोन तीन होल्डरची आवश्यकता भासते. लहान पीनहोल्डर पाण्यामध्ये घट्ट बसावे म्हणून काही वेळा पाण्यात न विरघळणाऱ्या मातीचे गोलकडे करून त्यात ते बसवतात व त्यामध्ये वरती आवडीनुसार फुले खोवतात.
कधी-कधी पीनहोल्डरऐवजी तारेचे होल्डर काही पुष्पपात्रांत विशेषत: गोलाकार पुष्पपात्रांना असते. कधी-कधी फांद्या विशिष्ट पद्धतीने खोचण्याकरिता छोट्या छोट्या दगड गोट्यांचा उपयोग करतात. कधी-कधी उथळ पुष्पपात्रांतील पीनहोल्डर झाकण्याकरिता छोट्या छोट्या गारगोट्यांचा उपयोग करतात. खोलगट पुष्पपात्र असल्यास त्यामध्ये एखादी झाडाची (Y) वायच्या आकाराची किंवा गुलेराच्या आकाराची फांदी बसवतात तर कधीकधी दोन फांद्या आडव्या व उभ्या X फुलीसारख्या बसवतात.
ह्याशिवाय फुले कापण्याकरिता धारदार कात्री लागते. फुलांच्या फांद्यांची उंची वाढविण्याकरिता फांदीस दुसरी फांदी बांधून ती झाकण्याकरिता फ्लोरिस्ट टेप लागते. फांद्या ताठ राहण्याकरिता बाभळीचे काटे किंवा दूधपीक त्यामध्ये खोचण्याकरिता लागतात.
उपसाधने (Accessories) :- पुष्पसजावटीमध्ये स्वाभाविकता आण्याकरिता किंवा रचनेचे सौंदर्य वाढविण्याकरिता उपसाधनांचा उपयोग केला जातो. उदा. शंख शिंपले, गारगोट्या, पक्ष्यांची पिसे, काचेचे ठोकळे, दगड, लाकडाचे ठोकळे, वाळू, चिनी मातीचे पक्षी किंवा मानवाकृती

SEAL

सर्व साधारणपणे कोणत्याही प्रकारची पुष्परचना करताना फुलांपानांची नैसर्गिक कामे वळणे कायम ठेवावी.

फुलांचा ताजेपणा :- पुष्परचनेमध्ये फुलांच्या ताजेपणाला व टवटवीतपणाला सर्वात जास्त महत्व आहे. तेव्हा कापलेली फुले ताजी व टवटवीत कशी राहतील या कडे लक्ष द्यावे. फुले अधिक काळ टिकावी म्हणून ती सुर्योदयापूर्वी थंड वेळी तोडावी. कधीत कधी भर उन्हात तोडू नये. तोडताना हाताने ओढून तोडण्याऐवजी धारदार कृत्रिम काठीने निरपे किंवा तोडून पाण्यात देठाचे टोक चुरगळावे म्हणजे अधिक प्रमाणात पाणी शोषण केले होते जाते. कामला सारखी पाण्यात फुलणारी फुले भरपूर पाण्याशिवाय थोडावेळसुद्धा ताजी राहू शकत नाहीत तसेच लगेच कोमेजतात. अशा फुलांचा देठामध्ये पिचकारीने पाणी भरून ठेवावे.

बाहेरून आणलेली फुले उन्हामुळे कोमेजलेली असल्यामुळे किंवा फुले तोडल्यानंतर बराच वेळानंतर पुष्परचना करावयाची असल्यास ती थंड ठिकाणी पाणी शिंपून किंवा बादलीमध्ये पाण्यात ठेवावी. बादलीमध्ये कोमट (गरम पाणी कधीही घेऊ नये) पाणी वेळात ती ताजी व टवटवीत दिसतात. पुष्परचनेकरिता पूर्ण उमलून शिली झालेली फुले घेतल्यास त्यांच्या पाकळ्या त्यांच्या पाकळ्या अधिक काळ टिकत नाही म्हणून

SEAL

म्हणून अर्धोन्मीलित फुलांची निवड करावी. फुलानाही ताजी व स्वच्छ हवा लागत असली तरी गरम गळा लागतील अशा ठिकाणी पुष्पपात्रे ठेवू नयेत: कारण त्यामुळे फुले लवकर कोमेजून जातात. पाण्यात साखर, कोळसा, मीठ व ॲस्पीरीन यांचा माफक प्रमाणात उपयोग केल्यास पुष्पसामग्री बराच वेळ ताजी राहू शकते. पाण्यामध्ये चिमुटभर बोरॅक्स घातल्यास फुलांपानांना इजा न होता पाण्यात ठेवलेल्या पीन होल्डरला जंग चढत नाही. पुष्पपात्रातील पाणी खराब झाल्यास ते वरचेवर बदलावे.

फुले तोडताना त्यांना लांब देठे किंवा फांद्या ठेवाव्या म्हणजे वेगवेगळ्या प्रकारांने चांगली पुष्पस्थना करता येते. जरूरीनुसार प्रत्यक्ष फुले लावताना त्यांची उंची कमी करता येते. फांद्यांची तुटकी-फाटकी व जीर्णशीर्ण झालेली पाने काढून आवश्यक तेवढीच पाने व बारीक बारीक फांद्या शिल्लक ठेवाव्या म्हणजे चांगला आकार जमतो व रेखांकित लयबद्धता मिळते. फुले उठून दिसावी म्हणून त्यांची फुलांची पाने किंवा वेगवेगळी पाने उदा. कॅक्टस, सुरु, बांबू, ताड, करदळी, मनीप्लॅन्ट फर्न, युकॅलिप्टस व अळू इ. यांचा उपयोग करतात. विशेषता: मुक्तशैली पुष्पस्थनेमध्ये (Free Style) विशेष करतात.

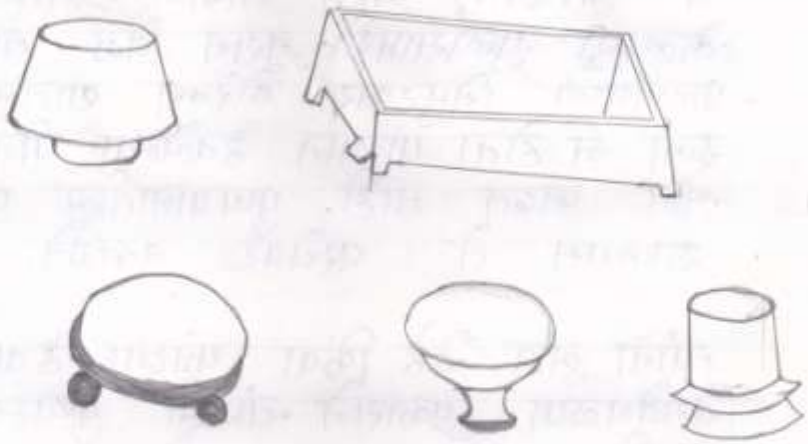

ठेंगणी शाळीवजा पुष्पपात्रे

पुष्पपात्र :- पुष्परचनेमध्ये प्राधान्य फुलांना व द्वितीय स्थान पुष्पपात्रांना द्यायचे असल्यामुळे पुष्पपात्र हे फार आकर्षक व नक्षीदार नसावे. साधे पण विशिष्ट जागेकरिता व विशिष्ट पुष्परचनेकरिता योग्य असावे. रंग, पोत रेषा व आकार यांच्या दृष्टिकोनातून फुले व पुष्पपात्र यामध्ये संगती साधणारी पुष्पपात्रे ही कलात्मक, उपयुक्त व सुंदर समजली जातात. नक्षीदार, कलाकुसरीची, मौल्यवान पुष्पपात्रे आकर्षक आकर्षक असली तरी त्यामध्ये त्यांच्या पेक्षा अधिक आकर्षक पुष्परचना करण्याची जबाबदारी येऊन पडते.

पुष्पपात्रे ही मातीची, चिनीमातीची, प्लॉस्टिकची, काचेची, लाकडाची किंवा धातूची असतात. ती वेगवेगळ्या रंगाची बनवलेली असतात. साधारणपणे फिक्का निळा किंवा हिरवा, पांढरा, काळा, पिवळा-लाकडी किंवा तपकीरी रंग हे पुष्पपात्राला खुलून दिसतात. तसेच पुष्पपात्रे बांबूसारखे उभट, उथळ, गोलाकार, उभट गोलाकार, सुरईच्या आकाराचे, ट्रेसारखे, उथळ चौकोनी, शंखाकृती व चंद्रकोरीच्या आकाराचे इ. वेगवेगळ्या आकाराचे असतात. सुंदर आकाराच्या काचेच्या बाटल्या किंवा पेले, चिनीमातीची भांडी, पोकळ बांबू, रंगवून त्यावर नक्षी काढलेली छोटी-छोटी मडकी यांचा सुद्धा उपयोग करता येतो.

उंच व उभट पुष्पपात्रे

पुष्पपात्राची निवड :- पुष्पपात्रांची निवड करताना त्यांचे फक्त बाह्य सौंदर्यच विचारात घेऊ नये. ज्या उपयोगाकरिता ती घेतो तो सफल होईल की नाही हे विचारात घ्यावे. काही पुष्पपात्रे दिसायला इतकी सुंदर असतात परंतु त्यांचे वरील तोंड फारच अरुंद असते व त्यामुळे त्यात फुले लावल्यास ती झाल्यासारखे वाटते. काहींची बैठक इतकी लहान असते की थोडासा धक्का लागताच ती पडते. काही पुष्पपात्रे यामध्ये पाणी इतके थोडे राहते की त्यातील फुले लवकर सुकून जातात म्हणून त्यांची निवड करताना सौंदर्यानुसार उपयोगी तासुद्धा विचारात घ्यावी. त्यांचा रंग, आकार, पोत व बाकीच्या सजावटीला शोभेसा असावा. मध्यम उंचीचे व मध्यम अरुंद तोंडाचे पुष्पपात्र असल्यास पीन होल्डरची गरज नसते. ह्यामध्ये थोडीशीच पानेफुले लावतात म्हणून जेव्हा निवडक थोडीशीच पानेफुले उपलब्ध असतील आणि लवकर सोपीशी पुष्परचना करायची असेल तेव्हा अशा पुष्पपात्रांची निवड करावी. आधुनिक पुष्परचनेकरिता पुष्पपात्रांचा आकार लांबट गोल, अर्धगोल, अंडाकृती व उथळ चौकोनी असू शकतो. पुष्परचना कोणती करावयाची व कुठे ठेवायची ह्यावर पुष्पपात्राची निवड अवलंबून असते.

पीन होल्डर :- पुष्पपात्रामध्ये फुले व फुलांची देठ चांगली ताठ व पूर्वस्थितीत राहावीत म्हणून पीन होल्डर वापरतात. ही जड असून लहान, मोठी व वेगवेगळ्या आकाराची असतात. ह्यांची टोके तीक्ष्ण व अणकुचीदार असल्यामुळे यामध्ये फुलापानांच्या

SEAL

* काही निसर्गवस्तू

* प्रकृति नोंद

मेणबत्या इत्यादि आवश्यकता पडते.

पुष्परचनेचे आकार :- पुष्परचना वेगवेगळ्या आकारांची करता येते. उदा. त्रिकोणी, व काटकोन त्रिकोणी, पंखाचा आकार, गोलाकार, अंतरगोलाकार, स्तंभाकार, एस आकार, चंद्राकृती व लंबगोलाकृती इत्यादि।

त्रिकोणी आकार :- त्रिकोणी आकाराच्या रुंदी व उंची मध्ये बराच बदल करता येतो. परंपरागत व आधुनिक पुष्परचनेमध्ये समान संतुलन साधण्याकरिता हा आकार विशेष प्रचलित आहे.

गोलाकार

गोलाकार पुष्परचना पाहून पाहण्याचे मन संतुष्ट होते. त्यामध्ये फुलांची पुनरावृत्ती करून गोलाकार साधला जातो. व वेगवेगळ्या जागवण्याकरिता विरोधी आकाराची पाने लावली जातात.

अर्धचन्द्राकृती आकार :- असमान संतुलनाकरिता हा आकार आकर्षक दिसतो. ह्या आकाराकरिता उपयोगात येणाऱ्या फुलापानांची ठेवे पाहिजे तशी वाकवता येणारी असावीत

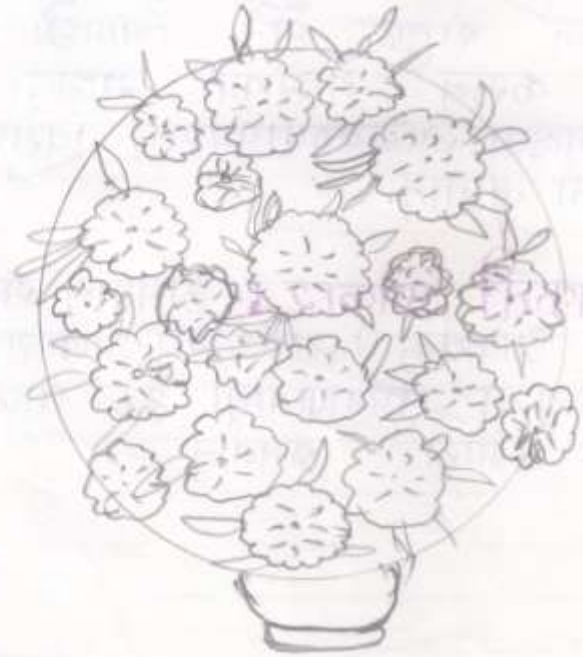

एस आकार :- स्पर्काकार किंवा एस आकार- उभट आकाराच्या पुष्पपात्रात त्या आकाराची पुष्प रचना चांगली असते/ दिसते.

स्तंभाकार :- छोट्या जागेत, कोपऱ्यात ठेवण्याकरिता ही पुष्परचना उत्तम दिसते. उभट आकाराच्या पुष्पपात्रात उभट आकाराची पाने व तुरे किंवा लांब देठाची फुले यामध्ये शोभून दिसतात.

अर्धगोलाकार :- जेवणाच्या टेबलावर ही पुष्परचना चांगली दिसते. कारण यांची उंची कमी असल्यामुळे जेवताना अडथळा येत नाही याकरिता उथळ पुष्पपात्र घ्यावे.

काटकोन त्रिकोण आकार :- आकर्षक असमानता ह्या आकारात असल्यामुळे आकर्षक पुष्परचनेमध्ये ह्या आकाराचा बराच उपयोग केला जातो. पुष्परचनेमध्ये डावा काटकोन घ्यायचा की उजवा हे पुष्परचना कुठे ठेवायची यावर अवलंबून असते. ही रचना दोन्ही कडून दिसायची असल्यास दोन्ही बाजु आकर्षक होतील ह्या दृष्टीने काळजी घ्यावी.

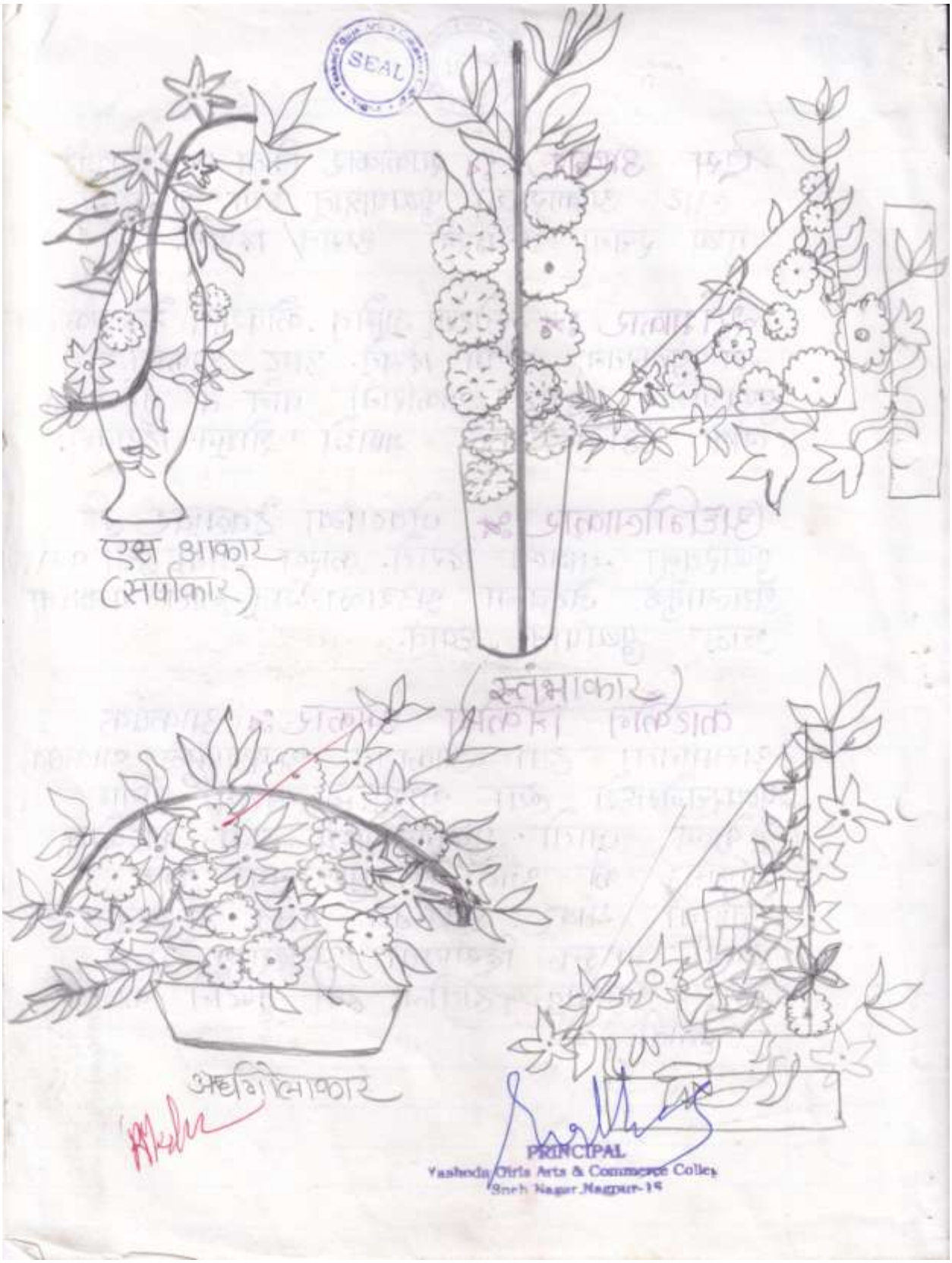

PRINCIPAL
Yashoda Girls Arts & Commerce College
Sneh Nagar Nagpur-18